

Mattias Alkberg

Ur antologin nio, utgiven av Black Island Books
och Norrbottens länsbibliotek, 2002

ISBN 91-972792-8-5

Intervju: Andreas B Nuottaniemi

”Min begåvning ligger till stor del i förmågan att formulera bilder i ord {...} men det vill jag inte längre. Jag har ingen lust att vara associativ på samma sätt numera, jag vill bara skriva ’om’ att associera.”

En sen kväll 1991, sittandes ensam i sitt lilla rum på Skinnskattebergs folkhögskola, blev Mattias Alkberg, då 22 år gammal, poet. Han hade kanske misstänkt att han var det tidigare, eller i alla fall hoppats att han var det, men det var först här, i skrivbordslampans starka sken en lördagskväll då han som vanligt hade stannat kvar ensam på skolan över helgen, som han förstod att han verkligen var det.

– Det var som att lära sig dricka kaffe, säger han. Man dricker och man dricker och plötsligt en dag, så är det gott.

Mattias Alkberg gick på Skinnskattebergs skivrarlinje när det hände. Att han sökte just dit var mer en slump än någonting annat, ”jag råkade ha allt tillgängligt när jag såg en annons i Aftonbladet”, men att han på något sätt skulle utvecklas som poet var mer eller mindre självklart. Redan som tioåring skrev han sina första låttexter och det fortsatte han att göra parallellt med att han spelade i band och skrev dikter.

– I de kretsar jag umgicks var det status att skriva. Jag kommer ur en slags brådmogen, lillgammal syn på konstnären och vi skrev allt möjligt, hela tiden. Jag hade även lämnat in ett manus till Skivrarförlaget, men det hade jag inte fått något svar på över huvud

taget, säger han.

När Mattias Alkberg sökte till Skinnskatteberg hade han över 90 sidor poesi, vars form och innehåll han till stora delar saknade kontroll över. En av de främsta orsakerna till att börja på skivrarlinjen var därför att bli läst av människor utanför hans vanliga krets, och få osmittade åsikter på det skrivna.

– Innan jag började på skivrarlinjen så satt jag bara och skrev helt ohämmat, och hade inte något annat val än att göra så. Det var inte direkt som att jag kunde sluta. Vad jag behövde, för att inte bli tokig, var en metod för mitt skrivande och det var det jag fann på Skinnskatteberg, säger han.

Utbildningen på folkhögskolan bestod främst av fri skrivtid, och däremellan träffades elever och lärare för att diskutera texterna. När de hade tid avsatt för att skriva åkte de flesta hem och gjorde det där, men för Mattias var det sällan ett alternativ. Förbindelserna mellan Skinnskatteberg och Luleå är inte de bästa och att ta sig från det ena stället till det andra skulle oftast innebära mer möda än det var värt. Därför blev han med andra ord ensam på skolan under långa perioder, då han satt och skrev och skrev om till långt in på nätterna.

Det var under en sådan period som Mattias Alkberg fick den upplevelse som han hänvisar till som stunden då han blev poet.

– Jag brukar säga att det hände när jag satt och tittade på Twin Peaks nere i tv-rummet, men riktigt så var det inte. I själva verket gick det till så att jag drömde en dröm på natten och bestämde mig för att skriva ner den. När jag sedan gjorde det blev det precis som drömmen hade varit. Jag fick till det på en gång. Och för första gången fick jag känslan av att diktens betydelse är precis vad som står i den, inte nödvändigtvis någonting annat. Håller det ihop så håller det ihop.

Dikten var en av dem som utgör Mattias Alkbergs debutbok *Separerade ägg*.

*barnet drömmer moderns dröm
ett friskt och högt träd
vilar på mångula känselspröt
i en sen och klar vinternatt
vita kloka stjärnor är trädets blad
barnet är det trädet*

*fadern drömmer barnets dröm
som också är moderns dröm
fyra skalade gula lökar
i en tillbringare färskt vatten
solen regnet jorden är lökens föda
barnet är de lökarna*

Efter den här dikten gick allt något lättare och det som från början hade varit 400 sidor krympte så småningom till ett manus på 76 sidor som han skickade in till ett förlag.

– Jag hade inga föreställningar om förlagsvärlden över huvud taget, säger Mattias. Böcker var någonting man läste, punkt slut. Det där andra, hur böcker kom ut och så vidare, hade jag ingen aning om. Att få manuset publicerat, att bli publicerad, var

heller ingenting viktigt i sig för mig. Det var mer att jag kände mig ganska begåvad och uppskattad och faktiskt ville bli läst. Så efter att ha jämfört de stora förlagen insåg jag att Wahlström & Widstrand var mitt förlag och att det var dit jag skulle skicka manuset. Jag gjorde ett studiebesök där, men det som framför allt fick det att kännas som mitt förlag var att många av de poeter som jag själv läste, som Bruno K Öijer, Thomas Tidholm och Lukas Moodysson, låg där.

Diktsamlingen, med namnet *Separerade ägg*, antogs av Wahlström & Widstrand och utkom 1992, samma dag som Alkbergs musikband The Bear Quartet gav ut sitt första album, *Penny Century*. Musikkarriären har därefter löpt parallellt med hans poesiskrivande, även om det förra sedermera har tagit överhand.

– Då, 1992, var jag lika mycket det ena som det andra. Men efter den första boken har jag spelat mycket mer än jag har skrivit. Det krävs så otroligt hög koncentration för att skriva de där fyra raderna som utgör en dikt, och det finns som inte utrymme för att göra någonting annat samtidigt då.

Efter *Separerade ägg* har Mattias Alkberg emellertid skrivit ytterligare två diktsamlingar: *Röda stjärna* som utkom 1996 och *Jag* var en av er, 2000. Han beskriver skillnaden, och utvecklingen, i de tre böckerna så här:

– Den första boken innehåller material som jag arbetade med under en väldigt lång tid, ända från den första tiden då jag började skriva poesi, och det finns inget speciellt tema i den. Det är en typisk debutbok på många sätt, i och med att den är ganska omedveten. Jag tycker om den jättemycket, mer än vad jag trodde nu när jag läser igenom den igen, och några av de dikter som finns med i den skulle jag inte ens kunna skriva längre. Min

begåvning ligger till stor del i förmågan att formulera bilder i ord – vilket syns i den här boken – men det vill jag inte längre. Jag har ingen lust att vara associativ på samma sätt numera, jag vill bara skriva *om* att associera.

– Inför den andra boken satt jag helt uttömd på dikter och fick börja om helt och hållet från början. Nästan alla dikter i Röda stjärna är nyskrivna och man ser att den är mycket mer medvetet gjord. Nästan för medveten, skulle jag vilja säga. Den är bra på andra sätt, men den är så genomarbetad att det nästan bara blir hantverk kvar. Det finns ingen själ kvar, kan jag tycka när jag läser igenom den. Bilderna är helt överarbetade och det finns inte ett ord som inte är vägt. Jag har fog för varje rad och det är förstås bra på ett sätt, det finns ingenting som jag är missnöjd med i den, men den är nog behjärtansvärd snarare än hjärtlig.

– I den tredje boken finns det saker som jag stör mig som fan på. Det finns vissa formuleringar som jag aldrig hade släppt igenom i den andra boken. På ett ställe har jag exempelvis skrivit besviken i stället för sviken och varje gång jag läser den där dikten högt hakar jag upp mig på det ordet. Det är helt fel, men jag vill ändå inte ändra det eftersom jag redan har lämnat ifrån mig det. Det är inte mitt längre. Och överlag skulle jag vilja säga att det finns en medveten omedvetenhet i Jag var en av er. Jag prop-sade till och med på att ha med obegripliga grejer som varken förläggarna eller jag själv förstod. Just för att jag faktiskt är obegriplig ibland. Jag förstår inte vissa saker själv men ändå är de viktiga för mig.

Han nämner de två dikterna med namnet Nyckelsömn i Jag var en av er som exempel.

Nyckelsömn

(med hög röst: nästan som ett skrik, utan att andas mellan orden) Nu smäller det, ut med skiten ur annexet. Djävlar Djävlar

Nyckelsömn

Loggboken säger kallt, det luktar av vanilj och himlen är röd. / Det är februari och det tar aldrig slut. / Vänta, det är fel, loggboken placerar oss någon annanstans, säger att vi är inomhus, / att det är varmt men vi klänger, tär på elementen. / Det är inte heller så. Det är tyst. Långt borta kämpar sig nålen genom skinnet. / Loggboken säger, inte skinnet, något annat, men jag hör inte. / Nyckeln till det hela såg jag när jag sov. Nyckeln ligger i fönstret, nyckeln hänger i fönstret. / Nyckeln är hur bokstaven A i hjärna stjärna är formad som ett hjärta ställt på högkant. / Inget vet jag. Men det är inte en osanning. Eller det är det, eller det är det inte.

Jag menar varje gång jag säger vad jag menar säger jag vad jag menar utan att bli trodd

På förlaget tyckte de att dikterna var bra, men de var för konstiga. För svårbegripliga helt enkelt. Alkberg vägrade emellertid ändra och skrev i stället en dikt om redaktörernas brev som han tog med i boken.

– En av fördelarna med poesi, jämfört med andra former av skrift, är ju just att man kan vara fragmentarisk och att det ändå kan sitta, säger han. Ibland så kan man, om man tillåter sig själv att vara omedveten, göra någonting stort utan att själv förstå riktigt hur. Då är det verkligen enormt tycker jag.

Överlag har Alkbergs dikter utvecklats från en starkt avskalad form till att bli mer prosa-

liknande. Riktigt tydligt blir det i de dikter som antagligen ska ingå i en ny bok, hans fjärde i så fall. Där skriver han prosadikter som – åtminstone vid en uppläsning – kan vara svåra att skilja från de noveller som han numera också skriver.

– Mitt mål är att skriva den perfekta texten, säger han. Jag vill skriva en text som kan fungera i alla sammanhang och som nödvändigtvis inte behöver placeras i en enda kategori. Jag vill skriva dikter som kan läsas som noveller, noveller som kan läsas som dikter. Och när jag skriver skivrecensioner, som jag gör ibland, så är mitt mål att någon gång skriva en recension som lika gärna skulle kunna användas i en diktsamling. Det kan vara svårt, men jag tycker att det borde gå. ☺

Det finns hela tiden kontext

Det finns hela tiden kontext, ett ständigt växande utrymme som jag befinner mig i. Jag kan inte hela tiden skriva med förstagångsläsaren i åtanke. Jag kan inte se att det kan krävas av mig. Eller ens att det är möjligt.

Jag kan inte hela tiden bortse från att jag faktiskt skrivit tre diktsamlingar innan den här, gjort gud vet hur många skivor och skrivit recensioner och krönikor som faktiskt gett mig vissa insikter i mig själv och själva processen, alltså hantverket, det som gör att jag med större och större säkerhet kan uttrycka och formulera det jag vill med hjälp av ord. Eller toner.

Det här med hantverket är inte så viktigt egentligen, det är inte dit jag vill komma, mera insikterna, förståelsen av mig själv. Åsikter, vetskap och upptäckter. Det är det jag menar. Jag kan inte bortse från dem varenda gång jag skriver ner något. Inte heller kan jag ta någon hänsyn till att andra inte uppfattar vägen fram till dessa insikter. För jag nöjer mig med att för enkelhetens skull kalla det för det. Insikter, alltså.

Självklart är jag fullt medveten om att ingen, inte ens jag själv, läst och hört allt jag gjort. För att inte tala om hur många gånger jag blivit intervjuad eller recenserad och sett mig själv tillskrivas påståenden och kommentarer som, ungefär, på en höft, en tredjedel av tillfällena varit direkt felaktiga eller åtminstone missuppfattade.

Jag kan förstå och försöka ha i åtanke att de flesta endast läst diktsamlingarna, endast lyssnat på skivorna, endast läst krönikorna och därför i största möjliga mån begränsa mig därefter. Alltså att på skivorna, som exempel alltså, begränsa mig till insikterna som kommit fram genom att göra de föregående skivorna. Även om det är omöjligt.

Ju mer jag gör, ju mer jag producerar, tillverkar, skapar, desto mer självbiografiskt blir det. Allt annat vore falskt. Då menar jag förstås självbiografiskt i den mening att allt fler insikter blir offentliga, tillgängliga för läsare och lyssnare. Inte så att jag med vilje blir mer självutlämnande, mer privat.

Ju mer jag offentliggör, desto mer får jag tillfälle att offentliggöra. Alltså, uppdrag genererar fler uppdrag. I den mån min popularitet, ryktbarhet ökar, ökar även efterfrågan om min medverkan i olika sammanhang. Må det vara tidskrifter, uppläsningar, spelningar, antologier. Jag får mer och mer utrymme att visa vad jag gör och gjort för allt fler människor. Det blir allt glesare i den proverbiala byråådan.

Jag menar helt enkelt att jag kanske offentliggör insikter, privata sådana, som kommit till genom att detta offentliga rum, eller vad jag nu ska kalla det, öppnats och fortsätter öppnas för mig.

Det är en paradox men inte desto mindre tänkbart att detta är både bra och dåligt. Rent ekonomiskt är det naturligtvis, åtminstone på kort sikt, bra. Mer jobb mer pengar. Även om det i somliga kulturella kretsar anses lite tabubelagt att prata om det.

Bra också om jag skriver mer, blir bättre och bättre på att skriva. Att jag blir en bättre konstnär på samma sätt som att, säg, Håkan Larsson skulle bli en sämre basketspelare om han övade, tränade mindre.

Det dåliga är om jag i takt med uppdragen kanske skriver sämre. Om jag blir slarvig, styrd av min fåfänga och behovet av att kunna betala hyran och dagisavgifter och liknande. Mat på bordet, som man brukar säga. Om jag blir en karikatyr av mig själv. Att insikterna till slut bara blir till pseudoinsikter. Att jag bara kommenterar mina egna kommentarer.

Till exempel om jag en kväll på en uppläsning inser att jag är en bluff och dör av skam. Att det jag just då står och läser, något jag själv skrivit, är falskt. Eller kanske inte falskt men utan värde om inte kontexten funnits där.

Fast vänta nu, vad var det jag skrev i början av den här dikten? Det var ju det att det hela tiden finns kontext, ett ständigt växande utrymme som jag befinner mig i. Och det är ju så det är. Med allt och alla. Det känner jag ju nu, gör du det med?

Det måste du göra, det är som en energi, inte som jag föreställer mig en religiös uppenbarelse men ungefär som om eller när man blir förvissad om att man valt rätt, att ens tro eller övertygelse faktiskt bär. Som en stadig is på älven under en bil.

Att omgivningarna hela tiden, om inte är så i alla fall blir, större än sina innevanare. Att förr eller senare återförenas vi med det inget som var innan vi kom dit och fyllde det med innehåll.

Du med din öppna mun

Efter en kontroversiell dag, på många sätt, jag orkar inte gå in på dem alla, är det till slut bara mörker kvar. Så mörkt som det någonsin blir under de här omständigheterna. I fönstret döda getingar, rutan kladdig av insektsgift. På kudden mörka spår av blod.

Och du med din öppna mun och varma andedräkt som luktar lite surt, det har du efter mig, den ringlar in i mig och, faktiskt, räddar. Alltså, det handlar inte om ansvar eller skuld, det får du aldrig tro. Inte ens när det gått, jag vet inte, säg tjugo-tjugofem år och du kan begripa det här. Inte ens då.

Bara det att du här och nu har så länge och mycket kvar och ovetandes tar hand om mig. Jag finner det anmärkningsvärt, större än gud, om det inte rent av är det som är gud.

Det är den ensamheten jag talar om

Känner efter och känner efter:
känner känner känner
men det inträffar inte, aldrig.

Vakar långt in i juni men
somnar alldeles innan syrenerna
slår ut.

Kom igen, det är Norrbotten, klart vakan
sträcker sig in i juni innan syrenerna. Havet,
temperaturen i havet, ytterligare en månad.

Hur har det blivit så här? Har det kanske
alltid varit? Omslagen, när det faktiskt,
verkligen, sker.

Det är den
ensamheten
jag talar om.

Att precis som alla plötsligt bara cykla
genom en fullt utslagen sommarvärme:
havsbrisen, farmorslukten, getingarna.

Varför talar inte änglarna till mig
som de gjorde med Abraham och Lot?
Varför varnar de inte?

Nu menar jag inte att vara utvald, snarare tvärtom.
Att inte vara det, det är den ensamheten.
Den som alla står handfallna i.

Om vi bara en gång fick vara med, delta.
Om gud eller i alla fall naturen visade sig
göra något. Visade sig när man faktiskt undrade.

Så jag för en gångs skull kunde skriva
gud som Gud: som ett namn och inte bara
ett substantiv som vilket som helst

Behövde inte blåsa liv genom näsan, inte såpass.
Bara kanske andas varmt i nacken så att den
här ensamheten blev, jag vet inte, uthärdlig.

Lukt

Din mamma tryckte in dig och dina bröder i Renaulten, mitt i kokheta sommaren. Till pappa skulle ni. Pappa fanns i Västerås, har jag för mig, och mamma höll på att bli galen på den norrbottniska inlandsvärmen.

Den är speciell, nästan tropisk. Solen ligger och klöser och det känns som om någon hela tiden håller kokhett vatten över ens rygg. Det vet jag för att du har sagt det. Mina egna erfarenheter vill jag lämna utanför. En halv dag och en hel natt tog det att komma dit; till Västerås och, vilket bisarrt sammanträffande, till denna slutsats.

Du vet det här för du har fått det berättat. Du minns det knappt, du har faktiskt inte ens kommit till den del som är, så att säga, din, i den här historien. Eller du och du. Det är jag och inte du som berättar det här.

Om det inte är så att jag är du, att jag skriver om mig själv i tredje, förlåt andra, person. Eller om jag gjort din berättelse till min egen. Eller om det är en sanning så sann att den kan betraktas som allmängiltig. Som allmängods. Om det finns sådana sanningar.

Vad gjorde din pappa där? Någon slags utbildning? Mitt i den svenska sommaren? Kanske det, men det är inte så viktigt. För resonemanget menar jag. Kanske var det helt avgörande för din pappa, och kanske därför, indirekt, också för dig.

En mörk liten lägenhet, kläder överallt och persiennerna nere. Pappas. En fotbollsmatch där du fick vara med lite bredvid men hade för mjuka skor och gjorde illa tårna när du sparkade på bollen.

Du kan ha varit fyra eller fem år gammal. Bröderna, som du överhuvudtaget inte minns från det här tillfället, var ännu yngre. Och så åkte ni hem och mammas galenskap vilade igen. Pappa kom senare. Tror du. Men han kom i alla fall.

*

Kommer du ihåg när du kom hit? Det är ju länge sedan nu, tjugo-tjugofem år sedan, och du stod och tryckte nervöst i gymnastiksalen. Längst med väggarna ribbstolar. Handbollsmålen i varsin ände.

De romerska ringarna oåtkomliga i taket. Så även basketkorgarna. Repen, lianerna kallade vi dem, pryddligt hopknutna i knippen intill dörren in till omklädningsrummet.

Allt var på något sätt oåtkomligt och skrämmande på det där sättet som allt nytt och oåterkalleligt alltid är. Äldre barn som stirrade, nyduschade, på dig när du klev in i omklädningsrummet med din beiga Adidasväska över axeln.

Ändå var det där du helst ville vara. Och det var lukten, lukten som var anledningen till det. Det luktar pappa tänkte du, om repen och dynorna. Till och med väggarna luktar pappa.

Och fortfarande vill du tillbaka dit. Tjugo-tjugofem år senare vet du att det du refererar till som Pappas lukt är svett och smutstvätt. Svensk högsommar och liniment

(även om du fortfarande inte känner till hur liniment luktar, det är en efterkonstruktion i efterkonstruktionen; du tycker det luktar, luktade och kommer att lukta tigerbalsam, antagligen för resten av ditt liv.

Någon, om det var jag eller din mamma eller någon av dina yngre bröder, betydligt mer intresserade av sport, berättade att liniment och tigerbalsam luktar nästan exakt likadant.).

Ändå är det så här din pappa luktade en sommar i mitten på sjuttioalet i Västerås när du och din mamma längtade efter honom och fick träffa honom. Du kan inte, och ska inte, tycka att det luktar illa.

Det är din pappa och, ja, det är din pappa helt enkelt. Oavsett och oavkortat.

*

Att ha en lukt, inte samma sak som att lukta något, exempelvis rakvatten eller piss eller cigarr eller vadsomhelst. Det är något du borde vara glad för.

När ditt eget barn, din son eller dotter trycker sitt mjuka ansikte i en kudde och säger det luktar pappa, då har du sannerligen blivit en annan, till och med ytterligare en, människa.

Vad som händer när det inträffar, vad det betyder, är inte, även om många försökt få det till det, att du luktar något särskilt. Det är ingen lukt som går att definiera för någon annan än den, i det här fallet något av dina barn, som känner den.

Det är bara, och det är absolut inte så bara som ordet bara antyder, en förlängning av dig. Barnets sinnen liksom kolliderar: det är du som finns i kudden. En slags fysisk gestaltning av det som mycket väl kan vara din själ. Påtaglig men ändå inte där.

Människor, i alla fall jag, har en tendens att förklara att, eller åtminstone undra om, det kanske är det som i själva verket är gud. Men så är det inte. Det är summan av en människa, där på kudden, essensen.

Och du är den människan.
Och det är ett barn, ditt barn,
som älskar dig.

Pinnstolarna

I december 1947 körde jag bryggarbil i och runt Boden, mest i byarna mot Råneå till: Niemisel, Sörbyn, Gunnarsbyn och så vidare. Som jag minns det var det kallt och snön ville inte sluta falla. Den ville helt enkelt inte det.

Jag minns det här som en tid av tillförsikt. Det var fred och i jämförelse med motsatsen kan man inte se det som annat än positivt. Vi träffades under min tjänstgöring i Boden mitt under brinnande beredskap, när du utvecklade din avsky för te. Du stod i kantine dag ut och dag in och kokade, jag vet inte, tusentals, liter te. Stod där i ångorna och vämjdes. Så kom jag och resten är precis som allt annat historia.

I december 1947, jag minns det som någon dag innan julafton, berättade du att du var med barn. Hur reagerade jag? Blev jag lycklig, yr i huvudet och tvungen att sätta mig på en av de där mörkt bruna pinnstolarna, den yttersta, på hallsidan av det lilla bordet vi fått av dina föräldrar? Pinnstolarna, minns du dem? Våra första köksmöbler för egna pengar?

Vad tänkte jag? Att det är nu det börjar? Eller att det är nu det slutar? Hade jag andra planer? Hade jag inte det? Jag minns inte, och det spelar ingen roll. Jag minns inte om jag var förberedd. Kanske allt i mitt liv innan det här lett fram till just det ögonblicket. Eller var jag på väg i en riktning, en annan, när det hände? Om man nu kan påstå att det hände. Hände är nog inte rätt ord. Och började eller slutade. Det går ju aldrig till så.

Det är så sällan något bara börjar. För det mesta märker man bara att det aldrig slutade. När man ser på det i, så att säga, backspegeln. Jag tog hand om er, visst gjorde jag väl det? Jag älskade och älskar er fortfarande men jag tänker att jag skulle sagt det oftare. Särskilt då, i december 1947 och åren alldeles efter.

Kanske hade det varit annorlunda då. Kanske hade du inte varit lika orolig då. Och kanske hade vi aldrig, du vet, behövt flytta tillbaka då. Men det är inget jag vill tänka på. Det är ändå som det är med det. Och senare, långt senare, tyckte du plötsligt om te igen. Jag ska kolla upp det här med snön och temperaturen. Och pinnstolarna, dem saknar jag, vad hände med dem?